

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА 12 ЖЫЛДЫК МЕКТЕПТИК БИЛИМ БЕРҮҮГӨ ӨТҮҮ КОНЦЕПЦИЯСЫ

Киришүү.....	2
1. 12 жылдык жалпы билим берүүчү орто мектепке өтүүнүн негиздери, максаттары жана милдеттери	3
2. Учурдагы абалды талдоо	4
3. Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүүнүн модели.....	8
Башталгыч мектеп (1-6-класс).....	11
Негизги жалпы билим берүү (7-9-класстар)	12
Жалпы орто билим берүү (10-12-класстар)	13
4. 12 жылдык мектепте окутуудан күтүлүүчү натыйжалар	14
4.1. Күтүлүүчү натыйжалар	14
4.2. 12 жылдык жалпы билим берүүнүн мазмунун жаңылоо	15
4.3. Базистик окуу планы (БОП).....	16
5. 12 жылдык мектептик билим берүүгө мониторинг жүргүзүү жана сапатын баалоо системасы.....	16
6. 12 жылдык мектепте билим берүү концепциясын ишке ашыруу.....	18
6.1. Концепцияны ишке ашыруу этаптары	19
6.2. 12 жылдык билим берүүгө өтүүнү камсыз кылуу ишинин негизги багыттары	28
7. Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүү концепциясын ишке киргизүүгө мониторинг жүргүзүү жана баалоо	30

Киришүү

Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүүгө өтүү концепциясы (мындан ары - Концепция) Кыргызстанда мектептик билим берүү системасын уюштуруунун максаттарын, милдеттерин, принциптерин жана өнүктүрүү багыттарын чагылдырган негиз салуучу документ болуп саналат.

Бул Концепция Кыргыз Республикасынын Конституциясына (46-берене), Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө” мыйзамына, 2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясына жана 2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасына, ошондой эле 2021-2040-жылдары билим берүүнү өнүктүрүү программасына жана аны ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планына ылайык иштелип чыккан.

Азыркы учурда дүйнөлүк коомчулуктун жана ар бир өлкөнүн турмушунун экономикалык, социалдык, саясий, маданий чөйрөлөрүндө өсүп келе жаткан муундун социалдашуусун жакшыртууну талап кылган маанилүү түзүмдүк жана мазмундуу өзгөрүүлөр болуп жатат.

Мектеп - мамлекеттин коомдук түзүлүшүнүн фундаменталдуу негиздери, анын социалдык-экономикалык жана саясий түзүлүшү, коомдук турмуштун жана ар бир жарандын жашоосунун мүнөзү жана басымдуу багыты менен органикалык түрдө байланышкан эң ири социалдык-психологиялык институт. Мектеп менен коом бири-бирине өз ара таасир этет.

XXI кылымда, дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүнүн мисалында көрүнүп тургандай, экономикалык потенциал жаратылыш ресурстарынын болушуна же жоктугуна эмес, адам капиталын өнүктүрүү деңгээлине көз каранды. Ал биринчи кезекте, сапаттуу билим алуу мүмкүнчүлүгү жана анын жеткиликтүүлүгү менен аныкталат.

Бүткүл дүйнө жүзү билим берүүнүн жаңы моделин/моделдерин издөөдө. Ошол эле учурда, билим берүү экономикалык тартипти индустриялаштыруу башталгандан бери концептуалдык жактан жаңыланган жок.

Кыргыз Республикасында билим берүүнүн жаңы түзүмүнүн калыптанышынын жана мазмунун жаңылоонун контексти болуп бир катар глобалдык тренддер саналат:

- Глобалдык технологиялык өзгөрүүлөр өнөр жай, экономика жана коомдогу өзгөрүүлөрдүн тездешин шарттайт. Глобалдык рыноктордун жана башкаруу системаларынын татаалдыгынын өсүшү жана жаңы тармактарды, кластерлерди жана иштин жана кооперациянын башка формаларын түзүүнүн эсебинен улуттук атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жаңы булактарын издөө жүрүп жатат.
- Эмгек рыногу динамикалуу түрдө трансформацияланууда. Өндүрүштө жана кызмат көрсөтүү чөйрөсүндө салттуу кесиптердин 70 пайызына чейини жасалма интеллект, роботтор, автоматташтырылган логистикалык системалар ж.б. киргизилгендигине байланыштуу 2035-жылга карата алмаштырылышы мүмкүн. Бүгүнкү күндө түшүнүк калыптана элек билимди жана көндүмдөрдү талап кылган жаңы кесиптер пайда болот. Бул өмүр бою билим алууну түзүү зарылдыгын жаратат, анын түзүүчүсү болуп мектеп да, кошумча билим берүү түзүмдөрү да саналат.
- Санариптик инструменттердин өнүгүшү, маалыматка жана билим берүү ресурстарына кеңири жеткиликтүүлүк жаңы муундардын социалдык-маданий, когнитивдик, психологиялык жөндөмдөрүнө таасир этет. Мектеп билим берүү монополиясын жоготуп бара жатат, кесепети катары коомдун билим берүү системасына болгон жаңы күтүүлөрү пайда болууда.
- Билим берүү жана эмгек мобилдүүлүгүнүн мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү окуучулардын маданий жана тилдик адаптациялоо, жаңы чөйрөдө жемиштүү өз ара аракеттенүү көндүмдөрүн өнүктүрүү, ошондой эле билим берүүнүн ар кандай деңгээлдеринде (мисалы, Билим берүүнүн эл аралык стандарттык классификациясынын (БЭСК)

негизинде) адамдын билиминин натыйжаларын жана квалификациясын салыштырууну камсыз кылуу зарылдыгын божомолдойт.

- Климаттын өзгөрүшү, жаратылыш ресурстарынын түгөнүшү, технологиялык, финансылык жана экологиялык стандарттардын кысымы менен байланышкан адамзат үчүн маанилүү факторлорду актуалдаштыруу билим берүүдө жаңы жүрүм-турум стратегияларын чагылдырууну талап кылат.

Ушундай шарттарда жалпы билим берүүчү мектепти жаңылоо жалпы орто билим берүүнүн жаңы сапатына жетишүү үчүн зарыл болри, бул Кыргыз Республикасынын улуттук өнүктүрүү стратегиясында белгиленген: “Дүйнөдөгү тез өзгөрүп турган жана татаал экономикалык, геосаясий кырдаал, коомдук жашоонун негизги чөйрөлөрүн жана глобалдуу экономиканын секторлорун камтыган санариптик трансформация жана Жердин экосистемасына адамзаттын таасир тийгизүүсүнүн өсүшү, анын айынан глобалдык климаттын жана демографиянын өзгөрүүсү өлкөнү өнүктүрүүнүн жаңы моделин түзүүнү талап кылат”.

Бул моделдин маанилүү бөлүгү болуп сапаттуу билим берүү саналат, ал “гармониялуу инсанды тарбиялоону, ар бир адамдын потенциалын ачууну, практикада колдонула турган билимди жана компетенттүүлүктү калыптандырууну” камсыз кылышы керек.

1. 12 жылдык жалпы билим берүүчү орто мектепке өтүүнүн негиздери, максаттары жана милдеттери

Кыргызстанда 12 жылдык билим берүүгө өтүүнү шарттаган негизги себептердин катарында төмөнкүлөр бар:

- өзгөрүп жаткан дүйнөнүн шарттарында бүтүрүүчүлөрдүн өзүн ийгиликтүү ишке ашыруусун камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын билим берүү системасын түзүмдүк кайра түзүү жана билим берүүнүн мазмунун жаңылоо зарылдыгы;
- компетенттүүлүк мамиле методологиясынын негизинде билим берүүнүн сапатын жакшыртуу;
- билим берүүнүн деңгээлдеринин үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу;
- окуучулардын кызыкчылыктарын эске алуу үчүн, анын ичинде профилге чейинки жана профилдик окутуу аркылуу жеке билим берүү траекториясын (окутууну дифференциациялоо) түзүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу, ошондой эле (алдын ала) кесиптик көндүмдөргө ээ болуу үчүн кесиптик билим берүү уюмдары менен өз ара аракеттенүү;
- билим берүү жаатында мамлекеттик жана коомдук институттардын социалдык өнөктөштүк системасын калыптандыруу, билим берүүнүн экосистемасын түзүү зарылдыгы, бул мамлекеттин, коомдун жана билим берүү процессинин ар бир катышуучусунун ортосунда билим берүү үчүн жоопкерчиликти бөлүштүрүүнүн жаңы системасын издөөнү божомолдойт;
- жалпы мектептик билим берүүнүн бүтүрүүчүлөрүнүн мобилдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн дүйнөлүк билим берүү мейкиндигине интеграциялоо зарылдыгы.
- 6 жаштагы балдарды мектепке чейинки даярдоого жана мектепке чейинки билим берүүгө бирдей жана ар тараптуу жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу.

Реформалардын максаты болуп: (1) эл аралык билим берүү мейкиндигинде интеграцияланган жана таанылган улуттук билим берүү системасын түзүү; (2) глобалдык атаандаштыкка жөндөмдүү болууга мүмкүндүк берген сапаттуу билим берүүгө коомдун керектөөлөрүн канааттандыруу; (3) улуттун социалдык-маданий мурасынын сакталышын

жана социомаданий алкагынын өнүгүшүн камсыз кылуу саналат.

Билим берүүнү реформалоонун милдеттери:

1. Билим берүүнүн бардык деңгээлдеринин жаңы билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу, ийгиликтүү эл аралык практикалардын тажрыйбасына негизделген окуу пландарын жана программаларын киргизүү жана адаптациялоо. Коомдун жана мамлекеттин социалдык-маданий муктаждыктарына негизделген улуттук компонентти иштеп чыгуу жана киргизүү.

2. Кошумча кесиптик билим берүүнүн деңгээлинде 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүүгө ылайык педагогикалык кадрларды окутуу жана кайра даярдоо.

3. Мектептик билим берүүнүн баскычтарынын түзүмүн өзгөртүүнү жана анын мазмунун жаңылоону эске алуу менен билим берүү уюмдарын инфраструктуралык өзгөртүү жана материалдык-техникалык жабдуу.

4. Билим берүүнүн сапатын жакшыртуу максатында 12 жылдык билим берүүдө окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерине мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын иштеп чыгуу жана жаңылоо.

5. 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүүнү маалыматтык жактан коштоо. Окуучуларга, ата-энелерге жана мугалимдерге жаңы билим берүү системасына ийгиликтүү ыңгайлашууга жардам бере турган маалыматтык ресурстардын кеңири жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.

2. Учурдагы абалды талдоо

Мектептик жана мектепке чейинки билим берүү менен камтуу

Кыргыз Республикасы орто билим берүү менен тиешелүү курактагы балдарды камтуунун 93,5% камсыз кылат. 2023/2024-окуу жылынын башталышына карата 1-класстан 11-класска чейин (даярдоо классын кошкондо) 1, 491 млн. окуучу 2377 мектепте (алардын ичинен: мамлекеттик - 2173, менчик - 204 мектеп) окушкан, бул 2022/2023-окуу жылына караганда 43 миң балага көп. Пландаштырылган 12 жылдык билим берүүгө өтүү мектеп окуучуларынын санынын уланып жаткан жана көрүнүктүү өсүшү менен дал келет – 2020-жылы 1,35 миллиондон 2029-жылы 1,67 миллионго чейин.

Бала бакчаларга 233,9 миң бала барат, бул 28,3%ды түзөт. 2023/2024 – окуу жылынын башталышына карата 86,6 миң бала мектепке чейинки даярдоо менен камтылган (жалпы билим берүү уюмдарында 72,9 жана МЧБУда 13,6 миң) (КР УСКнын маалыматтары), бул процеске тартылбаган балдардын саны - 35,6 миң баланы түзөт.

Алты жаштагы балдарды “Наристе” программасы менен толук камтууну камсыз кылуу үчүн 61 293 бала үчүн 2452 классты ачуу жана мугалимдерге 15 сааттык окуу жумалык жүктөмдү кошуу зарыл. Кошумча класстардын мугалимдерине эмгек акы төлөө үчүн жылына 731,7 млн. сом керек (2024-жылдын 4 айына жана 2025-жылдын 8 айына).

Кадрлар менен камсыз болуу

Балдардын санынын олуттуу өсүшүнө байланыштуу 2020-жылдан 2024-жылга чейин - мектепке чейинки билим берүү системасында 8 301ден 10 426га чейин жана мектептик билим берүү системасында 82 055тен 93 531ге чейин педагогдордун саны өсүүдө. 2022-жылы мугалимдин социалдык статусун жогорулатуу боюнча көрүлгөн аракеттер мугалимдердин жетишсиздигин 3 эсеге кыскартууга мүмкүндүк берди жана 2023-2024-окуу жылынын башына карата 720 адамды түздү.

12 жылдык билим берүүгө өтүүдө башталгыч билим берүү системасына гана бир учурда кошумча 3,8 миң мугалим талап кылынат, жыл сайын дагы 300гө жакын адамга көбөйөт.

Кадрларды даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу

Мектептердин 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн алкагында жаңыланган стандарттарга жана программаларга даярдыгын камсыз кылуу үчүн 2025-жылдын январь – 2027-жылдын август айларында 83 миң мугалимдин жана 7,3 миң директордун жана орун басарларынын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоону уюштуруу зарыл. Болжолдуу чыгымдар 414,6 млн сом өлчөмүндө аныкталган.

Мугалимдерди даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу бир катар олуттуу маселелерди жаратууда. Мектеп директорлорунун пикири көрсөткөндөй, ЖОЖдордун көптөгөн бүтүрүүчүлөрү билим берүү кызматкерлерине карата коюлган талаптарга жооп бербейт. Жаңы талаптарга ылайык мугалимдерди даярдоо жана кайра даярдоо программаларын кайра карап чыгуу жана педагогикалык багытта даярдоону ишке ашырган ЖОЖдордун кафедраларынын кызматкерлерин окутуу талап кылынат.

Инфраструктура

12 жылдык билим берүүгө өтүүдө, өзгөчө ири шаарларда инфраструктура боюнча бир катар маселелер жаралат. Даярдоо жылында эле билим берүү системасына кошумча 35-40 миңге чейин бала келет, андан ары жыл сайын окуучулардын санынын өсүүсү 10 миң адамга жетиши мүмкүн. 6 жаштагы балдарды 100% камтуу үчүн долбоордук кубаттуулугу 500 окуучулук орун болгон кошумча 168 мектеп, башталгыч класстарда ысык тамак берүү маселелерин чечүү талап кылынат. Мектептердин ашыкча толуп кетүүсү, айрыкча Бишкек жана Ош шаарларында, ошондой эле 2-3 кезмет менен иштеп жаткан райондук борборлордогу мектептердин ашыкча толуп кетүүсү коркунучу бар.

Учурда мектептер ар бир область жана район боюнча 3 жылдык демографиялык божомолдорду эске алуу менен картага түшүрүлүүдө. Анткени, алынган маалыматтардын негизинде каржылоо булактарын көрсөтүү менен жаңы мектептерди/мектептерге кошумча курулуштарды куруу планы иштелип чыгат. Бул планды аткаруу 12 жылдык билим берүүгө өтүүнү камсыз кылуу үчүн абдан маанилүү болуп саналат.

1-класстарды жабдуу үчүн 6800 класс комплект эмерек жана 5 568 жогорку класс үчүн окуу жабдуулары менен камсыз кылуу талап кылынат.

Санариптик инфраструктура

2023/2024-окуу жылында мектептерди интернет менен камсыздоо 95,5%ды түздү (2 269 мектеп интернетке кошулду (анын ичинен 2085 мамлекеттик мектеп), 2024-жылы дагы 189 мамлекеттик мектеп кошулат). 12 жылдык билим берүүгө өтүүдө мектептердин 100%ын сабак берүү ишинде колдонуу үчүн жетишерлик туруктуу жогорку ылдамдыктагы Интернет менен камсыз кылуу, мектептерди лабораториялар (анын ичинде виртуалдык) жана мугалимге мамлекеттик билим берүү стандарттарында талап кылынган билим берүү натыйжаларына жетишүүгө мүмкүндүк берүүчү башка дидактикалык каражаттар менен камсыздоо зарыл.

2017-2019-жылдары Азия өнүктүрүү банкынын долбоорунун алкагында КР БИМдин алдындагы Республикалык педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо институту сервердик система, компьютердик класстар, электрондук билим берүү ресурстары, синхрондуу (бир эле учурда 10 миң угуучуну камтуу менен) жана асинхрондуу формада онлайн окутуу үчүн санариптик окутуу платформасы, табигый-илимий жана математикалык предметтер боюнча мугалимдер үчүн лабораториялык жабдуулар менен жабдылган, 2022-2023-жылдары Дүйнөлүк банктын долбоорунун алкагында жогорку технологиялык жабдуулардын жана программалык камсыздоонун жардамы менен кесипкөй деңгээлдеги видео контентти (видео сабактарды) түзүүгө мүмкүндүк берүүчү заманбап видеостудия түзүлгөн.

Дүйнөлүк банктын долбоорунун алкагында 2022-2023-окуу жылында 1200 мектепте атайын компьютердик класстар жана 8 педагогикалык колледж түзүлгөн. Мектептерге эмерек менен жабдылган 25 миң компьютер, сканерлер, принтерлер, көчүрүүчү модулдар берилди,

мультимедиялык класстар жабдылды. Мектептерге компьютердик техниканын жеткирилишин эске алуу менен заманбап системалык талаптарга жооп берген 1 компьютерге туура келген окуучулардын саны 12/1 деңгээлине жеткирилген (2020-жылда 27/1 салыштырмалуу). АӨБдүн колдоосу менен санариптик билим берүү платформасын иштеп чыгуу пландаштырылган. Окутууда маалыматтык технологияларды колдонуу үчүн шарттар түзүлүүдө, электрондук китепкана өнүгүүдө жана окутуучу материалдар, биринчи кезекте – мамлекеттик тилде түзүлүүдө.

“Ар бир мугалим үчүн жеке ноутбук” - “Санарип сандык”/ “Санарип кампа” долбоордук программасы иштелип чыгууда, бул мугалимге санариптик чөйрөдө иштөөгө мүмкүндүк берет.

Окуу материалдары менен камсыз кылуу

2019-2023-жылдар аралыгында жалпы суммасы 378,6 миллион сомго 2 миллион 75 миң окуу китеби басылып чыккан. 2023-жылы окуу-методикалык комплекстерди даярдоого жана сатып алууга республикалык бюджеттен 152 миллион сом бөлүнгөн. Анын ичинен 5 миллион сом мүмкүнчүлүгү чектелген жарандар үчүн Брайл шрифти менен окуу китептерин басып чыгарууга багытталган.

2024-жылы Кыргызстандын мектептери үчүн STEM мамиленин негизинде мамлекеттик жана расмий тилдерге которуу менен табигый-илимий циклдин предметтери боюнча мыкты чет элдик (Оксфорд, Кэмбридж, Маршалл Кавендиш ж.б.) окуу китептерин адаптациялоо иши башталды.

12 жылдык мектепти жаңыланган мазмун менен камсыз кылуу үчүн 8,7 миллиард сомго 17,4 миллион окуу китебин (1 окуучуга 12 окуу китеби) 100 пайыз алмаштыруу керек. Окуу китептерин, эксперттик, ата-энелер жана мугалимдер коомчулугунун пикирлерин талдоо алардын мазмунунун мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарына шайкеш келбегендигин, компетенттүүлүк мамилеге ылайык келбегендигин көрсөтүп турат, билим берүү максаттарын билүү менен коюу көпчүлүк учурда үстөмдүк кылат, операциялык максаттардын жоктугу, окуу китептеринде жана жумушчу дептерлерде компетенттүүлүккө багытталган тапшырмалар системасынын жоктугу, окуу китептеринин тексттери теорияланган, ашыкча академиялык мүнөздө, илимий мүнөзү басымдуулук кылат, татаал синтаксис, билимдин негизинде милдеттердин конструктору, практикага багытталган тапшырмалар минималдаштырылган жана критикалык жана чыгармачыл ой жүгүртүүнү калыптандырууга, ошондой эле турмуштук кырдаалдык маселелерди чечүүгө багытталган эмес. Лабораториялык иштер көйгөйлүү маселелерди чечүү жана өз алдынча изилдөө иштерин жүргүзүү үчүн мүмкүнчүлүктөрүн камсыз кылбастан, эмнени жана кантип аткаруу керек экенин белгилөө менен алдын ала алгоритмдештирилген. Сүрөттөр/иллюстрациялар көбүрөөк деңгээлде констатациялоочу-демонстрациялоочу функцияны аткарат, б.а. бул айрым түшүнүктөрдүн мазмунунун проекциясы. Илимпоздордун сүрөттөрү, алардын кыска өмүр баяны, туулган жана өлгөн даталары, суроолору илимпоздордун өлгөн күнүн (жылын) аныктоого багытталган тесттер менен ашыкча толтурулушу. Бирок, дүйнөдөгү эң мыкты 10 билим берүү системасынын курамына кирген ийгиликтүү билим берүү системаларынын окуу китептери стандарттарда белгиленген керектөөлөргө, мугалимдердин жана окуучулардын керектөөлөрүнө ылайыктуулугун көрсөтөт, аларда дисциплиналар аралык байланыштар, реалдуу турмуштук кырдаалдарды моделдөөчү мазмун, окуу процессине стимул жана түрткү берүүчү мазмун бар.

Билим берүүнүн сапаты

2021-жылы 4 жана 8-класстарда ОЖУБдун изилдөөсү окуучулардын көпчүлүк бөлүгү мектептин башталгыч да, орто да баскычтарында окутуунун натыйжасы боюнча окуу жана түшүнүү, математика жана табигый илимдер боюнча сабаттуулугу төмөн көрсөткүчтөргө ээ экендигин көрсөттү. 2017-жылыдагы ОЖУБдун өлчөөлөрүнө салыштырмалуу 8 башталгыч класста Мекен таануу (азыркы учурда - “Мен жана дүйнө”) интеграцияланган предмети аркылуу калыптануучу табигый илимий сабаттуулугу, окуу, түшүнүү жана математикалык

сабаттуулук боюнча оң динамика белгиленген.

4-класста - окуу жана түшүнүү боюнча натыйжалардын дээрлик жарымы (49,2%) жана математика боюнча 60%дан ашыгы алгылыктуу (базалык) деңгээлден төмөн бойдон калууда; Мекен таануу боюнча окуучулардын 60%га жакыны натыйжаларды базалык жана андан жогору деңгээлде көрсөтүшкөн.

8-класстарда - окуучулардын 61% окуу жана түшүнүү боюнча жетишкендиктерди базалык жана андан жогору деңгээлде көрсөтүштү; окуучулардын дээрлик 53% математика боюнча базалык деңгээлге жетпейт; окуучулардын үчтөн экиси табигый-илимий сабаттуулук боюнча базалык деңгээлге жетпейт.

Жалпы республикалык тестирилөөнүн (ЖРТ) натыйжалары да кооптондурут, ал жогорку окуу жайда окууга жөндөмдүү жана мотивацияланган мектеп бүтүрүүчүлөрүн тандоонун куралы болуп саналат. ЖРТнын 2022-жылдагы жана 2023-жылдагы орточо баллы жөнүндө маалыматтарды талдоо абитуриенттердин 31% орточо алганда негизги тест боюнча босого баллдан (110 балл) төмөн жыйынтык көрсөтүшөрүн көрсөтүүдө. Өлкөнүн 4 областында мектептердин бүтүрүүчүлөрүнүн 40-50% босого баллдан төмөн балл алышкан (Баткен, Чүй, Жалал-Абад, Ош областтары). Райондордун саны өстү (9дан 15ке чейин), акыркы үч жылда ЖРТнын төмөн көрсөткүчтөрү 50%дан ашты.

Бир нече жыл ичиндеги предметтик тестирилөөнүн жыйынтыктарын талдоо табигый-математикалык багыттагы (STEM): математика, физика, химия жана биология предметтери боюнча эң төмөнкү жыйынтыктар белгиленгендигин көрсөтөт.

Башкаруу. Билим берүүнү башкаруу системасын жаңылоо 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн маанилүү шарттарынын бири болуп саналат. Билим берүүнү башкаруу системасындагы негизги көйгөйлөр болуп башкаруу түзүмдөрүнүн өздөрүнүн тең салмактуулугунун жоктугу; борбордук жана жергиликтүү деңгээлдерде алардын ишине функциялык талдоонун жоктугу; өнүктүрүү пландарын түзүүдө жана башкаруучулук чечимдерди кабыл алууда региондун керектөөлөрүн начар эсепке алуу; санариптик башкаруунун жетишсиз деңгээли; мамлекеттик билим берүү стандартында (репродуктивдик, өнүмдүүлүк, креативдүүлүк) баяндалган 3-деңгээлдеги проекцияда жалпы билим берүү уюмдарында окуучулардын жетишкендиктеринин (негизги компетенцияларынын) мониторинг процесстеринин жана динамикасынын жоктугу; мектептик жалпы билим берүүнүн предметтик стандарттарында көрсөтүлгөн билим берүү натыйжаларына жетишүүнүн жана калыптануусунун деңгээлин аныктоо үчүн үзгүлтүксүз текшерүүлөрдүн жоктугу.

Кырдаалды жакшыртуу жана билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун маанилүү багыттарын ишке ашыруу үчүн жоопкерчиликти жогорулатуу максатында 2024-жылы “Окуу китеби” басма үйү түзүлгөн, ал ОМКны логистикасы, адаптациялоону жетектөө, түзүүгө жана долбоорлоого, басып чыгарууга байланыштуу маселелердин жалпы топтомуна жооп берет.

Ошентип, абалды талдоо 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн алкагында билим берүү системасын түзүмдүк жана мазмундук жактан кайра түзүү зарылдыгын көрсөтүп турат, анын негизги аспектилери төмөнкүлөр:

- жаңы билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу, дүйнөлүк эл аралык практикага жана функционалдык сабаттуулукту (окуу, математикалык жана табигый илимдер), санариптик, финансылык жана салыктык сабаттуулукту, XXI кылымдын көндүмдөрүн калыптандырууга басым жасоо менен окуучулардын жетишкендиктерин мониторингдик изилдөөлөрдүн маалыматтарын талдоого негизделген окуу пландарын жана программаларын киргизүү жана адаптациялоо;
- жаңы ОМКларды киргизүү;
- билим берүү стандарттарынын жаңы суроо-талаптарына, мамлекеттин жана коомдун талаптарына ылайык келген педагогикалык кадрларды окутуу жана кайра даярдоо;
- 12 жылдык мектептик билим берүүгө натыйжалуу өтүү үчүн тиешелүү билим берүү

чөйрөсүн камсыз кылуу максатында билим берүү уюмдарын инфраструктуралык өзгөртүү жана материалдык-техникалык жабдуу.

3. Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүүнүн модели

Эл аралык тажрыйбаны талдоо 12 жылдык билим берүү модели жана ар кайсы өлкөлөрдөгү мектептик билим берүүнүн ар бир баскычында окутуунун узактыгы төмөнкү суроолорго жооптор менен аныкталарын көрсөттү:

- мектептик билим берүүнүн кайсы звеносунда биринчи кезекте окутуунун сапатын камсыз кылуу менен байланышкан көйгөйлөрдү чечүү зарыл;
- билим берүүнүн ар кандай деңгээлдеринин ортосунда окутуунун мазмунунун жана натыйжаларынын үзгүлтүксүздүгүн кантип камсыз кылуу керек (мектепке чейинки, мектептик, кесиптик);
- система үчүн жаңы милдеттердин интеграциясын кантип жакшыраак камсыз кылуу/колдоо керек (окуучуларда универсалдуу/негизги/социалдык компетенцияларды өнүктүрүү, базалык предметтик концепцияларды түшүнүүнү камсыз кылуу ж. б.);
- мектеп окуучуларын билим берүүдө профилдештирүү жана (алдын ала) кесиптик өнүктүрүү стратегиясы кандай.

Азыркы учурда Кыргызстанда 4+5+2 түзүмдүк модели ишке ашырылууда, анда башталгыч мектепте окутуунун узактыгы 4 жылды түзсө, негизги жалпы билим берүү баскычында - 5 жыл жана 2 жыл жалпы орто билим берүүнү аяктоого бөлүнөт.

Билим берүүдө эң жакшы натыйжаларга жетишкен өлкөлөрдөгү билим берүүнүн түзүмүн талдоо 6 жылдык башталгыч мектепке негизделген модель эң кеңири таралгандыгын көрсөттү. PISA-2022 боюнча алдыңкы 30га дүйнөнүн ар кайсы бурчундагы өлкөлөр кирет (Түштүк-Чыгыш Азия; Борбордук, Түндүк жана Чыгыш Европа; Түндүк Америка), анда башталгыч билим берүүнүн узактыгы 6 жыл, бул окуучулардын функционалдык сабаттуулугун жана негизги окуу көндүмдөрүн мыкты калыптандырууга мүмкүндүк берет. Бул өлкөлөрдө окутуунун башталышы 5 жаштан 7 жашка чейин жана мектепке чейинки билим берүүнүн түзүмү жана өнүгүү деңгээли менен байланыштуу.

Эл аралык практикада орто жана жогорку баскычтардын узактыгынын катышы ар кандай варианттарда ишке ашырылат – 4+2, 5+1, 3+3, ал эми кээде жалпысынан 6 эмес, андан көп жылды түзөт. Бул коомдун демографиялык мүнөздөмөлөрүнө жана өлкөнүн экономикалык өнүгүү деңгээлине, билим берүүнүн белгилүү бир рынокторуна багыт алуу менен, ошондой эле башталгыч, орто же жогорку кесиптик билими бар окуучулардын жана студенттердин эмгек рыногуна чыгуусунун күтүлгөн ылдамдыгы менен мектепте профилдик/(алдын ала) кесиптик билим берүү агымдарын калыптандыруу качан башталгандыгына байланыштуу.

Кыргызстан үчүн эң актуалдуу катары 12 жылдык мектептин моделин кароо сунушталууда (6+3+3)¹, анда кошумча жыл окутуунун баштапкы баскычына киргизилет жана мектептик билим берүү системасына 6 жаштагы балдар тартылат. Мындай тандоо, биринчи кезекте, социалдык көндүмдөрдү, функционалдык сабаттуулукту өнүктүрүү жана андан ары билим алуу, ошондой эле ар кандай мектепке чейинки даярдыгы бар балдардын мүмкүнчүлүктөрүн теңдөө үчүн негиз катары башталгыч билим берүүнүн сапатын олуттуу жогорулатуу зарылдыгы менен аныкталат.

Мындай ыкманы ишке ашыруу мектепке чейинки курактагы балдардын 75%ке жакынын камтыган мектепке даярдоо программасын (“Наристе” программасы, 480 саат)

¹ 6+3+3 модели Сингапур, Япония, Түштүк Корея, Кытай ж.б. сыяктуу өлкөлөрдүн тажрыйбасына таянат жана Билим берүүнүн эл аралык стандарттык классификациясында дүйнөдөгү эң кеңири таралган деп аталат.

трансформациялоонун эсебинен жүзөгө ашырылат, бул 1-класста окутуу этабында балдардын билим деңгээлин теңдөө көйгөйүн чечүүгө мүмкүндүк берет. Ошондой эле 6 жаштан баштап балдарды мектепке кабыл алуу бала бакчаларды жеңилдетет жана 4-5 жаштагы балдарды мектепке чейинки билим берүү менен көбүрөөк камтууну камсыз кылат, бул алардын жаш кезинен когнитивдик, социалдык жана чыгармачылык көндүмдөрүн өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет.

Сунушталып жаткан 12 жылдык моделде Кыргыз Республикасы үчүн орто жана жогорку баскычтагы окутуунун 3 жылдык (3+3) узактыгы билим берүүдөгү профилдештирүү жогорку баскычта пландаштырылгандыгы менен шартталган. Орто мектепте 3 жылдык окутуу төмөнкүлөргө мүмкүндүк берет:

- окуучуларды ашыкча жүктөбөстөн, аларга профилдик даярдык алууга чоң мүмкүнчүлүктөрдү берүү жана ЖОЖдо окууга мотивацияны калыптандыруу;

- жогорку кесиптик билим берүүнүн баскычтарында (бакалаврларды даярдоо багыттары боюнча: педагогикалык билим берүү, гуманитардык, социалдык илимдер) мектепте окутулуп жаткан жалпы кесиптик предметтердин кайталанышын болтурбоо менен бакалавриатта окуу мезгилин 1 жылга кыскартуу.

9-класстан кийин башталгыч жана орто билим берүү түзүмүнө өтүүнү пландаган окуучулар 8-9-класстарда алдын ала даярдыктан өтүшөт, ошондой эле (каалоо боюнча) мектептик билим берүүнүн 3-баскычында (9-11-класстар) кошумча кесиптик билим берүүнүн кыска мөөнөттүү программаларын өздөштүрүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат.

Кыргыз Республикасынын мектептери үчүн 12 жылдык билим берүү модели (6+3+3)

Билим берүүнүн баскычы	Узактыгы, жыл	Окуучулардын курагы, жаш	Миссиясы жана негизги милдеттери
Башталгыч (БЭСК 1)*	6 (4+2)	6-11	<i>Балдардын мүмкүнчүлүктөрүн теңдөө</i>
	1 2 3 4 5 6		<ul style="list-style-type: none"> - социализациялоо - жалпы окуу көндүмдөрү - негизги функционалдык сабактуулук - санариптик көндүмдөр - тил көндүмдөрү
Негизги жалпы (БЭСК 2)*	3	12-14	<i>Өмүр бою билим алуу жана инсандык өнүгүү үчүн негиз түзүү</i>
	7 8 9		<ul style="list-style-type: none"> - негизги көндүмдөрдү өнүктүрүү – STEM-билим берүүнүн негиздери - жарандык компетенттүүлүктүн негиздери - тилдик/көп тилдүү билим берүү - социалдык, негизги, “жумшак” көндүмдөрдү өнүктүрүү - профилге чейинки багыт берүү
Орто жалпы (БЭСК 3)**	3	15-17	<i>Жеке билим берүү траекториясын колдоо</i>
	10 11 12		Тереңдетилген профилдик билим берүү (академиялык жана практикалык багыттар). Өнөктөш уюмдарда (КЖБ, АТБ, ЖОЖдор ж.б.) практикалык багыттагы сабактар. Кошумча кесиптик билим берүү программаларын иштеп чыгуу мүмкүнчүлүгү.

* - БЭСКтин классификациясында “орто билим берүүнүн биринчи этабынын” программасы болуп саналат

** - БЭСКтин классификациясында “орто билим берүүнүн биринчи этабынын” программасы болуп саналат

12 жылдык мектептик билим берүү системасына өтүүдө 6+3+3 модели боюнча Кыргыз Республикасынын мектептик билим берүүсүнүн бардык баскычтарында колдонуудагы системаны өзгөртүү божомолдонууда.

Модель төмөнкү баскычтарга бөлүнүүнү божомолдойт:

- башталгыч жалпы билим берүү 1-6-класстар (6-11 жаш);
- негизги жалпы билим берүү 7-9-класстар (12-14 жаш);
- жалпы орто билим 10-12-класстар (15-17 жаш).

Башталгыч мектеп (1-6-класс)

Бул моделде башталгыч мектеп эки этапка бөлүнөт: 4+2 жыл. Бул мезгилде андан ары окутуунун пайдубалы түптөлүп, баланын инсандыгын өнүктүрүүгө, функционалдык сабаттуулугун, коммуникация көндүмдөрүн калыптандырууга басым жасалат. Балдарда окуу, жазуу, математиканын негиздери, социалдык жана коммуникация көндүмдөрү сыяктуу негизги жөндөмдөр жана көндүмдөр калыптанат. Бул деңгээлдин узактыгы (6 жыл) жалпы билим берүү деңгээлине өтүүнү кыйла жеңилдетет.

1-4-класстар үчүн стандарттар балдарды социалдык мамилеге көбүрөөк тартуу багытында кайра каралышы керек, “жумшак” (социалдык/негизги) көндүмдөрдү калыптандырууга өзгөчө көңүл бурулат. Функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу (эсептөө, окуу, жазуу) өнүктүрүүнүн жана окутуунун заманбап ыкмаларын колдонуу аркылуу ишке ашырылышы керек.

1-2-класстарда окутуу негизинен оюн иш-аракеттери аркылуу жүргүзүлөт.

3-4-класстарда билим берүүнүн мазмуну академиялык мүнөзгө ээ болот. Мында окутуунун методикасы/технологиялары окуучуларды активдүү/интерактивдүү окутууну камсыз кылууга тийиш.

5-6-класстарда окуучулар өз алдынча болуп, өздөштүрүлүп жаткан материалдын олуттуу көлөмүн кабыл алууга даяр болуп калышат. Предметтик окутуу 1-класстан баштап окуучуларды окуткан мугалимдин классы менен иштөөнү улантуу менен предметтик мугалимдерди тартуу менен башталат. Педагог кайсы сабактарды окутууну уланта алат – аны менен мектептин ортосундагы макулдашуу боюнча аныкталат.

Окуучулар үчүн тарых жана табигый илимдер боюнча пропедевтикалык курс сыяктуу сабактар кошулат. Заманбап маалыматтык технологияларды билүүнүн маанилүүлүгүн эске алуу менен мектептик билим берүүнүн 1-баскычы үчүн окуу планына маалыматтык сабаттуулук жана маалыматтык гигиена сабагын киргизүү максатка ылайыктуу.

Окуу жана математика боюнча функционалдык көндүмдөрдү, практикалык маселелерди чечүү үчүн санариптик чөйрөдө иштөө көндүмдөрүн, коммуникация жана кызматташуу, коопсуз жашоо көндүмдөрүн интеграциялоо жана иштеп чыгуу үчүн “Мен жана дүйнө” курсунун окуу программасынын бир бөлүгү катары долбоорлоо-изилдөө иши киргизилет.

Баа шкаласын колдонуу менен баалоо 3-класстан башталат.

Окуу планы эки түрдө иштелип чыгышы мүмкүн: предметтер боюнча же билим берүү областтары боюнча бөлүнгөн, мында педагог предметтик стандарттарда жазылган предметтер боюнча билим берүү натыйжаларына жетишүү үчүн зарыл болгон сааттарды өз алдынча баскычтын чегинде бөлүштүрөт. Алсак, эстетикалык циклдин предметтери интеграцияланган предметке бириктирилиши мүмкүн, ал өзүнө эстетикалык көндүмдөрдү, музыкалык сабаттуулукту, ырдоону, көркөм көндүмдөрдү, жабыштырып жасоону, элдик чыгармачылыкты, моделдөөнү ж.б., ошондой эле чыгармачылык көндүмдөрдү, анын ичинде компьютердик технологияларды колдонуу менен өнүктүрүүнү камтыйт.

Башталгыч мектепте окутуунун натыйжасы окуучулардын негизги мектепте окууну улантуу үчүн жетиштүү деңгээлде окуу жана түшүнүү, жазуу, эсеп боюнча функционалдык сабаттуулугун/компетенттүүлүгүн өнүктүрүү, ошондой эле окуучулардын жаш курагына жана психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык социалдык-эмоционалдык деңгээлде болушу керек.

Баалоо. 1-2-класстарда баасыз система колдонулат - жетишкендиктерди баалоо педагогго окутуунун оптималдуу методикасын тандоого мүмкүндүк берүүчү сапаттык мүнөздөмөлөр түрүндө ишке ашырылат. 3-6-класстарда академиялык жетишкендиктерге байкоо жүргүзүүгө, аларды көз карандысыз баалоо изилдөөлөрүнүн натыйжалары менен салыштырууга, ошондой эле билим берүүнүн кийинки деңгээлинде окууга даярдыктын деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берүүчү баллдык система киргизилет.

Башталгыч билим берүүнү аяктагандан кийин башталгыч мектептин бүтүрүүчүлөрүн тестирлөө жүргүзүлөт, ал окуучунун жеке жетишкендиктерин, ошондой эле жалпысынан башталгыч мектептин ишинин сапатын баалоого мүмкүндүк берет. Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны уюштуруунун жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер баалоо концепциясында белгиленет.

Негизги жалпы билим берүү (7-9-класстар)

Бул деңгээлде окутуунун узактыгы Кыргыз Республикасынын колдонуудагы билим берүү системасына (5 жыл) салыштырмалуу кыйла аз (3 жыл). *Негизги мектептин мазмуну билим берүүнүн узактыгынын олуттуу кыскарышын жана окутуунун багытын тандоону эске алуу менен түзүлөт.*

Билим берүүнүн мазмуну окуучулардын функционалдык сабаттуулугун жана маданий-баалуулук багыттарын калыптандырууга, окутуу жана таанып-билүү иш-аракеттеринде заманбап компетенцияларды өнүктүрүүгө жана өз алдынча окууга умтулууга багытталган. Табигый-илимий, технологиялык, инженердик жана математикалык билим берүүгө (STEM), ошондой эле Кыргыз жараны жарандык иденттүүлүктү калыптандырууга басым жасоо менен тилдик жана маданий көп түрдүүлүктү кабыл алууга өзгөчө көңүл бурулат. Окуучулар санариптик билим берүү ресурстарын, онлайн окутуу платформаларын өздөштүрүшөт, чыгармачылык жөндөмдөр долбоорлоо-изилдөө иштери аркылуу өнүгөт.

Педагогдор интерактивдүү окутуу ыкмаларын колдонушат.

Окуучулардын жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен окутууда дифференцияланган мамилеге көбүрөөк көңүл бурулат.

Билим берүүнүн бул баскычында айрым предметтер (математика, физика, тилдер) ар түрдүү класстардын окуучуларынын агымы түрүндө деңгээлдик негизде (негизги жана алдыңкы курстар) ишке ашырылышы мүмкүн. Төмөнкү деңгээлдеги жылдык программаны ийгиликтүү аяктаган учурда окуучу кийинки жылы жогорку деңгээлдеги программага өтүшү мүмкүн.

9-класста тандалма курстар алдын ала профилдик багыттын негизи катары киргизилет, алар кыска мөөнөттүү/модулдук жана кезектешүүчү мүнөзгө ээ, бул окуучуларга жогорку мектепте окутуунун багытын тандоого мүмкүндүк берет. Окуунун аягында окуучулар келечектеги билим берүү траекториясы жөнүндө чечим кабыл алууга жардам берүү үчүн кесипке багыт берүүчү тесттерди аткара алышат.

Негизги мектепте окутуунун натыйжасы Мамлекеттик жана предметтик стандарттарда пландаштырылган билим берүүнүн натыйжаларына жетишүү болууга тийиш, алар

окуучуларда окуу, математикалык, табигый илимий сабаттуулукту, жарандык компетенттүүлүктү жана башка бир катар негизги компетенцияларды калыптандырууну камсыз кылат.

Баалоо. Окутуу аяктагандан кийин мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация өткөрүлөт, анын форматы жана мазмуну билим берүүнүн жаңы миссиясына жана негизги жалпы билим берүү баскычынын милдеттерине ылайык кайра каралууга тийиш. Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны уюштуруунун жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер баалоо концепциясында белгиленет.

Жалпы орто билим берүү (10-12-класстар)

Жалпы орто билим берүүнүн деңгээлинде окутуу – мектептик билим берүүнүн жыйынтыктоочу этабы – 10-12-класстарда ишке ашырылат (1 жылга көбөйөт), бул тереңдетилген профилдик жана зарыл учурда - (алдын ала)кесиптик билим алууга мүмкүндүк берет.

Окуучулар өздөрүнүн керектөөлөрүнө, кызыкчылыктарына жана көздөмдөрүнө ылайык окутуу үчүн багыттардын бирин тандашат: табигый-математикалык, социалдык-гуманитардык, технологиялык, көркөм-эстетикалык ж.б. — биргелешкен долбоорлор жана тандоо боюнча элективдүү предметтер түрүндө практикалык колдоо менен профилдик предметтерди тереңдетип окутуу үчүн (Профилдик билим берүү концепциясын караңыз)..

Профилдер мектептин мүмкүнчүлүктөрүнө (профилдик предметтерди окутууга жөндөмдүү мугалимдердин болушу, мектептин жабдылышы ж.б.), регионду өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттарына жана башка факторлорго жараша ата-энелер жана окуучулар менен макулдашуу боюнча мектеп тарабынан аныкталат.

Жогорку мектептин окуу планы окуучулардын жалпы өнүгүүсүнө багытталган милдеттүү предметтердин топтомун (математика, эне тили жана экинчи тил ж.б.), ошондой эле профилдик жана элективдик (тандоо боюнча предметтер) предметтерди камтыйт.

Тандалган профилге/профилдерге жараша мектеп белгилүү бир билим берүү чөйрөлөрүнүн предметтери артыкчылыктуу болгон окуу планын тандай алат. Профилдик окутуусу бар мектеп окуучуларга негизги эмес предметтерди базалык (стандарттык) деңгээлде окуп-үйрөнүүнү, профилдик предметтерди жана окуучулардын жалпы өнүгүүсүнө багытталган тандалма (элективдик) предметтерди тереңдетип өздөштүрүүнү камсыз кылууга милдеттүү. 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн алгачкы этабында мектептер окуучуларга жалпы академиялык билимди жана компетенттүүлүктү берүү менен профилдерсиз окутууну сактап кала алышат.

Профилдик билим алуу жана/же (алдын ала)кесиптик көндүмдөргө ээ болуу менен билим берүүнү улантуу мектептин БКБ, ОКБ, ЖКБ уюмдары менен тармактык өз ара аракеттенүүсүн, эки тараптуу келишимдердин негизинде кошумча билим берүүнү уюштурууну талап кылат. Мындай өнөктөштүктү камсыз кылуунун маанилүү милдеттеринин бири болуп бюджеттик каржылоонун минималдуу стандартынын каражаттарын бөлүштүрүү жана окуучуларды (алдын ала)кесиптик окутууну жабуучу стандарттын бөлүгүн аныктоо саналат.

Ошондой эле (алдын ала)кесиптик окутуунун аягында окуучулар ала турган мамлекеттик үлгүдөгү документтин түрүн аныктоо зарыл.

Бул этап үчүн жаңы максаттарга ылайык, жогорку мектепте билим берүүнүн мазмуну олуттуу түрдө өзгөртүлөт. Билим берүү процесси инновациялык технологияларды жана методикаларды, анын ичинде долбоордук ишти, кейс-методдорду, окутуунун интерактивдүү

формаларын колдонуу, МТ, санариптик платформалар ж.б. менен иштөө менен түзүлөт. Критикалык ой жүгүртүү, коммуникация жана кооперация көндүмдөрүн өнүктүрүүгө, креативдүү мамилеге, окуучулардын өз алдынча иштерин жана изилдөө долбоорлорун уюштурууга олуттуу көңүл бурулат. Профилдик окутуу ЖОЖдор жана кесиптик уюмдар менен тыгыз өз ара аракеттенүүнү божомолдойт.

Бул модель мектепте окутулуучу кайталанган жалпы кесиптик предметтерди алып салуу менен кесиптик билим берүү баскычында бакалавриатта окуу мезгилин (зарыл болсо) 1 жылга кыскартууга мүмкүндүк берет.

Баалоо. 12-класстын аягында жыйынтыктоочу баалоо (экзамендер) жүргүзүлөт, анын форматы жана мазмуну профилдештирүүнүн багыттарын эске алуу менен иштелип чыгууга жана апробацияланууга тийиш.

КР ЖОЖдоруна тапшырууну пландаган окуучулар Жалпы республикалык тестирлөөдөн (ЖРТ) өтүшөт.

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны уюштуруунун жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер Баалоо концепциясында белгиленет.

4. 12 жылдык мектепте окутуудан күтүлүүчү натыйжалар

4.1. Күтүлүүчү натыйжалар

12 жылдык мектепке өтүү төмөнкүлөрдү камсыз кылууга тийиш:

- бирдей мүмкүнчүлүктөр жана андан ары билим алуу үчүн бардык 6 жаштагы балдардын социалдашууга жана өнүгүүгө болгон муктаждыктарын канааттандыруу;
- жарандуулукка, мекенчилдикке (“Кыргыз Жараны”), адамдын укуктарын жана эркиндигин урматтоого, өзүнүн жана коомдун алдындагы жоопкерчиликке тарбиялоо;
- өзүнүн жана башка элдердин каада-салтын жана маданиятын сыйлаган, дене-боюнун чың, руханий жактан бай, адептүү, сабырдуу, билимдүү инсанды тарбиялоого өбөлгө түзүүчү мектептик жашоонун жаңы тартибин калыптандыруу;
- дүйнөгө илимий, бирдиктүү көз карашты, экологиялык маданиятты калыптандыруу; ачык маалыматтык-билим берүү мейкиндигине кирүү үчүн өбөлгөлөрдү түзүү;
- функционалдык сабаттуулукту, 21-кылымдын көндүмдөрүн калыптандыруу;
- окуучулардын таанып-билүүчүлүк кызыкчылыктарын, чыгармачылык жөндөмдөрүн, жалпы окуу жөндөмдөрүн, инсандын өзүн-өзү ишке ашыруусуна өбөлгө түзүүчү өз алдынча билим алуу жөндөмдөрүн ар тараптуу өнүктүрүү;
- билим берүүнүн деңгээлдеринин ортосунда тыгыз байланыштарды түзүү, анын ичинде - профилдик жана (алдын ала) кесиптик өнүгүүнүн жеке траекториясын түзүү үчүн.

12 жылдык окутууга өтүү боюнча коюлган максаттарга жана милдеттерге ылайык окутуунун натыйжасы төмөнкүлөр болууга тийиш:

1) окуучулардын окуу предметтери боюнча фундаменталдык билимдерин, негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрүн, бүтүрүүчүлөрдүн коомдун жана мамлекеттин экономикалык, социалдык, жарандык турмушуна кирүүсүн камсыз кылуучу жумшак көндүмдөрүн калыптандыруу;

2) сынчыл ой жүгүртүүнү, маалыматты талдоо жана синтездөө жөндөмүн, көйгөйлүү ой жүгүртүүнү жана маселелерди чечүүнү өнүктүрүү;

3) чыгармачылыкты өнүктүрүү, анын ичинде өмүр бою билим алуу, стартаптарды түзүү ж. б. у. с. гана эмес, билгенин унутууга жана кайра үйрөнүү жөндөмдүүлүгү үчүн шарт катары;

4) МКТ жана КТны, атап айтканда, санариптик гигиенанын ченемдерин жана

эрежелерин сактоо менен билим берүү жана турмуштук милдеттерди чечүү үчүн колдоно билүү;

5) окууда жана эмгек рыногунда чоң мүмкүнчүлүктөргө ээ болуу үчүн үч же андан көп тил билүү;

б) коомчулуктун жана бүтүндөй өлкөнүн туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуучу, азыркы учурдун керектөөлөрүн канааттандырууга мүмкүндүк берүүчү, бирок келечектеги муундардын өздөрүнүн керектөөлөрүн канааттандыруу жөндөмдүүлүгүнө коркунуч туудурбай турган ченемдерди сактоо;

7) коммуникация жана кызматташуу көндүмдөрүн калыптандыруу, анын ичинде топто иштөө, өз ойлорун жана идеяларын билдирүү, башкалардын көз карашын угуу жана урматтоо;

8) өзүн-өзү сыйлоо, өзүн-өзү уюштуруу, жоопкерчилик, толеранттуулук жана эмоционалдык интеллект сыяктуу инсандык сапаттарды өнүктүрүү;

9) профилдик багыт алуу жана (алдын ала)кесиптик көндүмдөрдү жана/же академиялык билимдерди жана көндүмдөрдү калыптандыруу аркылуу өзүнүн өнүгүүсүнүн андан аркы траекториясын так түшүнүү;

10) андан ары окууга же эмгек рыногуна чыгууга даяр болуу.

4.2. 12 жылдык жалпы билим берүүнүн мазмунун жаңылоо

Билдирилген натыйжаларга жетишүүнү камсыз кылуучу 12 жылдык мектептин билим берүүсүнүн мазмунун конструкциялоонун негизги принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

- окуу жана турмуштук кырдаалдарда колдонуу үчүн билимди жана адамзаттын педагогикалык жактан ылайыкташтырылган тажрыйбасын өздөштүрүүгө мүмкүндүк берүүчү ар бир предметтин өзөгүн бөлүүнүн эсебинен билим берүүнүн мазмунунун фундаменталдуулугу;
- илимий билимдердин түзүмүндө методологиялык курамды күчөтүү: теориялар, мыйзамдар, принциптер, моделдер, түшүнүктөр, чоңдуктар, илимий фактылар; базалык илимдерде колдонулуучу изилдөө ыкмаларынын системасы, дүйнөнү таанып билүү жана өзгөртүп түзүү методдору жөнүндө окуу;
- билим берүү процессинде универсалдуу (негизги, жумшак) жана предметтик компетенциялардын айкалышы;
- азыркы учурда дүйнөдө жана Кыргызстанда болуп жаткан тез технологиялык жана башка өзгөрүүлөрдү эске алган алдыңкы билим берүү концепциясын ишке ашыруу;
- инсандын теориялык потенциалын ачууга багытталган билим берүүнүн инновациялык жана өнүгүп келе жаткан методдорун киргизүү;
- маданияттын калыптанышы - билим берүүнүн мазмунунда окутуунун ар бир этабында окуучулардын инсандык гармониялуу өнүгүүсүн камсыз кылуучу дүйнөлүк жана улуттук маданияттын ар кандай аспектерин чагылдыруу;
- окуучулардын жөндөмдөрүн өнүктүрүүнү камтыган билим берүүнүн мазмунунун жеке багыты, кызыкчылыктарын жана каалоолорун эске алуу менен алардын билим алуусун жекелештирүү;
- билим берүүнүн мазмунунда компетенттүүлүк билим берүү жана жаңы типтеги окуу планын түзүү аркылуу ишмердик компонентин күчөтүү;
- билим берүүнүн мазмунун педагогикалык жана психологиялык тандоо аркылуу негизги мектепте окуу жүктөмүн кыскартууну камсыз кылуу;
- окуучулардын дүйнө жөнүндө түшүнүктөрүнүн бүтүндүгүн камсыз кылууга багытталган билим берүүнүн мазмунун интеграциялоо;
- окуучулардын келечектеги жашоо стратегиясын тандоосунун шарты катары билим берүүнүн мазмунун профилдөө жана дифференциациялоо;

- билим берүү чөйрөсү катары ар кандай кошумча маалымат массивдерин жана окуу материалынын башка булактарын пайдаланууну камтыган билим берүүнүн мазмунунун ачыктыгы.

4.3. Базистик окуу планы (БОП)

Билим берүүнүн жаңыланган мазмунунун негизинде жаңы БОП (базистик окуу планын) конструкциялоо үчүн баштапкы маалыматтар болуп төмөнкүлөр саналат:

- мамлекеттин социалдык заказы жана билим берүү чөйрөсүндөгү дүйнөлүк тренддер;
- ар кандай курактагы балдардын психологиялык жана физиологиялык мүнөздөмөлөрү (зарыл жана мүмкүн болгон жүктөм)

- БОПту конструкциялоонун педагогикалык принциптери (окутуунун бардык жылдарында бардык билим берүү чөйрөлөрүнүн болушу, стандартта бекитилген натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгү менен сааттардын катышы; мээнин жарым шарларынын өз ара аракеттенүүсүн натыйжалуу өнүктүрүү максатында предметтердин катышы ж. б.)

БОПтун түзүмү төмөнкүлөрдү эске алышы керек:

- мамлекеттик жана мектептик компоненттердин катышын;
- жалпы орто билим берүүнүн жогорку баскычтары үчүн айрым предметтердин деңгээлдик программаларынын болушун;
- жогорку класстар үчүн БОПтун профилдик компоненттеринин болушун;
- класстык жана өз алдынча иштөөгө убакыттын болушун;
- “Жалпы билим берүү уюмдарында окутуунун шарттарына жана уюштурулушуна карата санитардык-эпидемиологиялык талаптар” санитардык-эпидемиологиялык эрежелерге жана ченемдерге ылайык келүүсү.

5. 12 жылдык мектептик билим берүүгө мониторинг жүргүзүү жана сапатын баалоо системасы

Билим берүүнүн сапатын баалоо системасы 12 жылдык билим берүүгө өтүү жана ишке ашыруу шарттарында мектептик билим берүү системасын башкаруунун негизги элементи, билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүгө багытталган маалымдуу башкаруучулук жана педагогикалык чечимдерди кабыл алуунун маанилүү куралы катары каралат.

Мектептик билим берүүнүн 12 жылдык моделин киргизүү мектепке чейинки жана мектептик билим берүүнүн сапатын баалоо системасын өркүндөтүүнү жана баалоо жүргүзүүнү талап кылат:

- 1) мектепке чейинки курактагы балдардын когнитивдик, физикалык, социалдык жана эмоционалдык өнүгүү деңгээлин;
- 2) балдардын мектепте окууга даярдыгынын деңгээлин;
- 3) окуучунун жана класстын (тарбияланып жаткан жана мектепке чейинки топтун) жетишкендиктерин;
- 4) билим берүү уюмдарынын педагогикалык жана жетекчи кызматкерлеринин кесиптик ишинин натыйжаларын.

Мектепке чейинки билим берүүгө мониторинг жүргүзүү үчүн мектепке чейинки курактагы балдардын курактык-психологиялык өнүгүүсүнүн индикаторлору

(валидизацияланган), ошондой эле мектепке чейинки билим берүү уюмунун билим берүү чөйрөсүнүн натыйжалуулугунун индикаторлору колдонулат.

Биринчи класстын окуучуларынын мектепке окутууга психологиялык-педагогикалык даярдыгына мониторинг жана башталгыч мектептин окуу программасын корректировкалоо 2026-жылдан баштап жылдык тандалма изилдөөнүн негизинде жүргүзүлөт.

Мектептик билим берүүнүн деңгээлинде Жалпы мектептик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты жана предметтик стандарттар менен бекемделген билим берүүнүн натыйжалары баалоонун негизи болуп саналат. Окуучуларды окутуудан күтүлүүчү натыйжалар (билим, ээ болгон көндүмдөр, калыптанган компетенттүүлүктөр) төмөнкүлөр аркылуу бааланат:

- окуу процессинде окуучулардын окуудагы жетишкендиктерине байкоо жүргүзүү;
- жалпы орто билим берүүнүн (6-класс) баштапкы баскычы аяктагандан кийин көз карандысыз экзамен өткөрүү;
- 9, 12 жылдык окууну аяктагандан кийин жыйынтыктоочу аттестацияны өткөрүү.

1-класстан 12-класска чейин критериалдык негизде диагностикалык, формативдик, суммативдик/жыйынтыктоочу баалоо колдонулат.

Башталгыч билим берүүдө 1-2-класстарда баа коюлбаган баалоо сапаттык мүнөздөмөлөр түрүндө ишке ашырылат, бул педагогго окутуунун оптималдуу методикасын тандоого мүмкүндүк берет. Диагностикалык жана формативдик баалоо аны дифференциациялоо жана жекелештирүү үчүн окуу процессине киргизилген, бул билиминин баштапкы деңгээли ар кандай болгон балдарга инклюзивдүүлүктү жана колдоону камсыз кылуу үчүн окутуунун баштапкы баскычында өзгөчө маанилүү.

3-6-класстарда бааларды колдонууга өтүү жүргүзүлөт. Баллдык система критериалдык негизде киргизилет жана окуучулардын билим алуусунун натыйжаларын жана прогрессин көзөмөлдөөгө, ошондой эле билим берүүнүн кийинки баскычында окууга даярдыктын деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет. Натыйжалуу класс ичиндеги баа берүү үчүн окутуу процесси контролдук-өлчөө материалдарынын топтому, анын ичинде заманбап технологиялык чечимдерди колдонуу менен камсыз кылынат.

Башталгыч мектепте окутуунун жана өнүктүрүүнүн натыйжалары 6-класстын аягында негизги сабаттуулуктун (окуу, жазуу, математикалык жана табигый илимий сабаттуулук) негизги түрлөрү боюнча жыйынтыктоочу аттестация (комплекстүү тест) түрүндө өлчөнөт.

Орто мектептин деңгээлинде окутуунун натыйжалары 8-класстан кийин белгилүү бир предметтерге/билим берүү областына болгон шыкты жана кызыгууну аныктоо максатында өлчөнөт.

Күтүлгөн натыйжаларга жетишүүнү баалоо эки багыт боюнча параллелдүү жүргүзүлөт:

- билим берүүнүн мамлекеттик жана предметтик стандарттарын өздөштүрүү даражасы □(формалары - тестирилөө, контролдук/текшерүү иштери ж.б.);
- окуучулардын жеке жетишкендиктери (анын ичинде - инсандык өсүүнү аныктоо методикаларын, ошондой эле кесипке багыттоочу тестирилөөнү ж.б. колдонуу менен).

Маалыматтар жеке билим берүүнүн натыйжаларын баалоо үчүн, ошондой эле 8-9-класстардын деңгээлинде окутуунун андан аркы траекториясын тандоо жана андан ары профилдештирүү багытын (жеке билим берүү траекториясы) аныктоо үчүн колдонулат.

Негизги мектептеги (9-класс) окутуунун натыйжалары стандартташтырылган баалоо түрүндө өткөрүлүүчү ЖМА менен текшерилет.

Жогорку мектепти профилдештирүүгө байланыштуу, профилдик окутуунун натыйжаларына басым жасалат, бирок баалоого киргизилген жалпы билим берүү натыйжалары катары академиялык билим, сынчыл ой жүгүртүү көндүмдөрү, кызматташуу, чыгармачылык көндүмдөрү да калат. Бул көндүмдөрдү өлчөө жана баалоо билим берүү уюмунун деңгээлинде окуучулардын долбоорлоо, изилдөө жана чыгармачылык иштерин

баалоо аркылуу жүргүзүлөт.

Окуучулардын мамлекеттик тилди билүү деңгээлин аныктоо үчүн Кыргызтест системасынын негизинде стандартта белгиленген аны өнүктүрүү деңгээлине ылайык белгиленген класстарда комплекстүү стандартташтырылган тестирлөө жүргүзүлөт. Тестирлөө угуу, окуу, сүйлөө, жазуу көндүмдөрүнүн калыптанышын, функционалдык лексиканы жана грамматиканы өздөштүрүүнү аныктайт. Субтесттердин топтому ар кандай окуу баскычтарында ар кандай болушу мүмкүн.

Орус тили экинчи тил катары жана англис тили билүү деңгээлин аныктоо үчүн стандартташтырылган тестирлөө аркылуу бааланат.

Билим берүү жана илим министрлиги окутуунун орто аралык натыйжаларын аныктоо үчүн контролдук/текшерүү иштерин белгилөөгө укуктуу, алардын саны жана мөөнөтү Контролдук/текшерүү иштери жөнүндө жобо менен аныкталат. Контролдук/текшерүү иштеринин милдети окутуунун белгилүү бир этабында предметтик стандарттарда пландаштырылган билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүнү аныктоо болот.

6 жана 9-класстарды кошпогондо, которуу экзамендери өткөрүлбөйт.

Жогорку окуу жайларга тапшыруучулар үчүн бүтүрүүчүлөрдүн андан ары ЖОЖдо окууга жөндөмдүүлүгүн аныктоочу тест катары Жалпы республикалык тестирлөө (ЖРТ) сакталат.

11-класста ЖМА КР Билим берүү жана илим министрлиги аныктаган милдеттүү предметтер боюнча мектепке карата тышкы баалоо түзүмү тарабынан жүргүзүлөт. Ошондой эле мектеп/окуучулар 1-2 предметти тандай алышат.

Негизги жана орто мектепте окутуунун жыйынтыгы боюнча бүтүрүүчүлөр мамлекеттик үлгүдөгү документтерди алышат, анда окутуунун жетишилген натыйжалары чагылдырылат.

Өлкөдөгү билим берүүнүн сапатына мониторинг билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүнүн деңгээлин (анын ичинде функционалдык сабаттуулук жана жумшак көндүмдөр) өлчөө үчүн негизги предметтик багыттар боюнча үзгүлтүксүз тандалма изилдөөлөрдүн (ООЖУБ, Баалоо ж.б.) негизинде, ошондой эле өлкөнүн эл аралык баалоо изилдөөлөрүнө (PISA ж.б.) катышуусу аркылуу жүргүзүлөт.

6. 12 жылдык мектепте билим берүү концепциясын ишке ашыруу

Ар кандай стратегияларды колдонуу менен эл аралык практикада 11 жылдык билим берүүдөн 12 жылдык билим берүүгө өтүү 8-12 жана андан көп жылды талап кылган жана сөзсүз түрдө тиешелүү инфраструктураны жана материалдык-техникалык камсыздоону өнүктүрүүнү, жаңы стандарттарды, программаларды жана ОМКны иштеп чыгууну, мугалимдерди кайра даярдоону, баалоонун тиешелүү системасын жана куралдарын иштеп чыгууну камтыган даярдоо мезгилин камтыган.

Көптөгөн өлкөлөрдө өтүү жыл сайын 12-класска чейин кийинки классты *ырааттуу кошуунун* негизинде уюштурулган. Мурда окуган бардык балдар билим алууну 11 жылдык мектептин программасы боюнча аякташкан. Мамиленин негизги татаалдыгы эл аралык мейкиндикке интеграцияланган сапаттуу билим алууга окуучулардын көп санынын муктаждыгын камсыз кылбаган узак өтүү мезгилине; ошондой эле мектепте узак убакыт бою 2 параллель билим берүү программасынын болушуна байланыштуу.

Мектептин бардык класстарын жаңы программага *бир учурда өткөрүү* тажрыйбасы аныкталган жок, анткени бул кыска убакыттын ичинде кадрларды даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасын уюштуруу зарылчылыгына жана бюджетке оорчулук келтирүүгө байланыштуу. Ошондой эле, тез өтүү мугалимдерге эмоционалдык жүктөмдүн жогору болушу, жаңы программаларга, иш формаларына жана стратегияларына

ыңгайлашууга убакыттын жоктугу менен байланыштуу.

Эл аралык практикада *мектептик билим берүүнүн бардык баскычтарында синхрондуу (бир убакта) өтүүнү баштоо жана 12 жылдык программаны ар кандай баскычтарда (2-3 жылдан кийин) ырааттуу киргизүү* варианттары колдонулган. Мындай программалардын негизги татаалдыгы уюштуруучулук кыйынчылыктар менен байланышкан – класс аркылуу өтүү, өтүүнүн деталдарына жараша кандайдыр бир класстардын контингентин эки эсеге көбөйтүү; көбүрөөк жүктөлгөн программаны өздөштүрүшү керек болгон жогорку класстын окуучуларынын жүктөмүнүн көбөйүшү.

Кыргыз Республикасында 12 жылдык окууга өтүү үчүн эки стратегияны карап чыгуу сунушталат:

- башталгыч жана жогорку баскычтарда 12 жылдык программаны ырааттуу киргизүүнүн негизинде;
- билим берүүнүн бардык баскычтарында (башталгыч, орто жогорку) бир эле мезгилде өтүүнү баштоонун негизинде.

6.1. Концепцияны ишке ашыруу этаптары

1-вариант. 12 жылдык программаны башталгыч жана жогорку баскычтарда ырааттуу киргизүү

Вариант 1 (проект). Последовательный ввод 12-летней программы на начальной и старшей ступенях

Год рождения	КЛАСС	УЧЕБНЫЙ ГОД														
		2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31	2031/32	2032/33	2033/34	2034/35	2035/36	2036/37	2037/38
2021																
2020	3 года				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2019	4 года			0*	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	5 лет	0*	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
2017	0	1	2	3с	4с	5	6	7	8	9	11	12				
2016	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12					
2015	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12						
2014	3	4	5	6	7	8	9	11	12							
2013	4	5	6	7	8	9	11	12								
2012	5	6	7	8	9	11	12			В 2032/33 уч.году – двойной выпуск 9-классников						
2011	6	7	8	9	11	12										
2010	7	8	9	11	12					программа новая по всем предметам				Апробация новых УМК		
2009	8	9	10	11						вводятся новое содержание и учебники по Математике и Science			0*	Обновл-ая предшк-ая подг-ка (100%)		
2008	9	10	11							программа старая (существующая)						
2007	10	11						Аттестат об окончании 12-летней школы – начиная с 2029-2030 учебного года								
2006	11						Первый выпуск полноценной 12-летней программы – 2036-2037 учебный год									

Вариант 1 включает: 1 переход из 1 – в 3 класс на начальной ступени 2026/27 уч.год и переход из 9 – в 11 класс в течение 6 лет, начиная с 2028/29 уч.год. Переходы отмечены красной рамкой.

Жаңы ОМК менен камсыздоо

<p>Башталгыч мектеп (1-6- класстар) бардык предметтер үчүн толук жаңыланган ОМК менен камсыз кылынат</p>	<p>Орто баскыч (7-8-класстар) На этапе перехода частично Өтүү этапбында математика, табият таануу, англис тили боюнча адаптацияланган окуу китептери менен жарым-жартылай камсыз кылынат</p>	<p>Жогорку мектеп (9-11-класстар) математика, табигый илимдер, англис тили боюнча адаптацияланган ОМКлар жана тил жана социалдык дисциплиналар, информатика боюнча жаңыланган ОМКлар (11-12-класстар) менен камсыз кылынат</p>
2026/27-окуу жылы – 1, 2, 3- класстар үчүн	2029/30-окуу жылы – 7-класстар үчүн	2028/29-окуу жылы – 11-класстар үчүн
2027/2028-окуу жылы – 4 жана 5-класстар үчүн	2030/31-окуу жылы – 8-класстар үчүн	2029/2030-окуу жылы – 12-класстар үчүн
2028-2029-окуу жылы – 6- класстар үчүн	2031/32-окуу жылы – 9-класстар үчүн	2031/32-окуу жылы – 9-класстар үчүн
	ОМКнын даяр болушуна жараша 11 жылдык программа боюнча окугандар 2027/28-окуу жылынан баштап даярдалган ОМКны колдоно алышат	

<p>1. Даярдык этабы</p> <p>2024-жылдын майы – 2026-жылдын августу</p>	<p>Стандарттарды, программаларды, ОМКны жаңылоо. Мугалимдерди окутуу ж. б.</p> <p>Инфраструктураны даярдоо (имараттар, жабдуулар, компьютерлер ж.б.)</p> <p>2025-2026–окуу жылы - мектепке чейинки курактагы балдарды жаңыланган Наристе программасы боюнча даярдоо</p>	<p>Алты жашка толгон балдар (100%) жаңыланган “Наристе” программасы менен камтылган, ал 12 жылдык билим берүү системасы боюнча 1-класстын программасына туура келет</p>
<p>Киргизүү этаптары</p>		
<p>2. Башталгыч баскычта өтүү</p> <p>2026/2027 – 2030/2031-окуу жылдары</p>	<p>Жаңы стандарттар жана программалар боюнча окутууну 2026-2027-окуу жылынан баштап 1-3-класстарда баштоо, жыл сайын бирден класс кошуу менен</p> <p>Ишке ашырууга мониторинг жүргүзүү, стандарттарды, программаларды тактоо, жаңы ОМКларды адаптациялоо, мугалимдерди окутуу</p>	<p>2030-2031-окуу жылында башталгыч мектеп өтүүнү аяктайт жана 6 жылдык болот</p>
<p>3. Жогорку баскычта өтүү</p> <p>2028/2029 – 2029/2030-окуу жылдары</p>	<p>2028-2029-окуу жылынан баштап 11-класста жаңыланган стандарттар жана программалар боюнча окутууну баштоо, 2029-2030-окуу жылында 12-класста жаңы стандарттар жана программа боюнча окутууну улантуу</p> <p>Ишке ашырууга мониторинг жүргүзүү, стандарттарды, программаларды тактоо, жаңы ОМКларды адаптациялоо, мугалимдерди окутуу</p>	<p>12 жылдык окуу программасына өтүү 2029-2030-окуу жылында аяктайт</p> <p>6 жылдын ичинде жаңыланган программа боюнча 10-класстын окуучулары 10-класстан 12-класка өтүшөт.</p>
<p>4. 12 жылдык мектепти ишке киргизүү программасын мониторингдөө, баалоо жана коррективкалао - 2026-2040-жж.</p>		

1) Даярдык этабы – 2 жыл

12 жылдык окууга өтүүнү даярдоо үчүн минималдуу эки окуу жылы талап кылынат (2024-2025 жана 2025-2026)

Бул мезгилде төмөнкүлөр керек:

(1) инфраструктураны жана МТСТИ даярдоо - башталгыч мектептердин жаңы типтүү (2-3 минимум) пландарын иштеп чыгуу жана аларды курууга каражат бөлүү²; мугалимдер үчүн ноутбук сатып алуу;

² Шаарларда, областтык жана райондук борборлордо башталгыч мектептер үчүн (1-6-класстар) жаңы имараттарды автономдуу бирдик катары долбоорлоо жана куруу максатка ылайык

(2) МБСтИ, предметтик стандарттарды жана программаларды иштеп чыгуу/жеткире иштеп чыгуу;

(3) башталгыч мектеп үчүн ОМКны даярдоо (Кембридждин ОМКсын которуу жана адаптациялоо ж.б.); окуучулар, мугалимдер, ата-энелер үчүн ачык жеткилүктүүлүк менен санариптик китепканага ОМКны жайгаштыруу;

(4) башталгыч класстардын мугалимдерин кайра даярдоо,

(5) башталгыч мектеп үчүн баалоо системасын иштеп чыгуу;

(6) жогорку класстар үчүн профилге чейинки жана профилдик компоненттердин концептуалдык жана уюштуруучулук көз карашын иштеп чыгуу;

(7) ченемдик камсыздоо;

(8) ата-энелер жана мугалимдер үчүн маалыматтык колдоо жана түшүндүрүү иштери;

(9) ОКБ жана ЖКБ үчүн мугалимдерди даярдоо үчүн жаңы стандартты иштеп чыгуу;

(10) мектептердин педагогдорун (мугалимдерин), ОКБ жана ЖКБ педагогдорун даярдоонун кесиптик стандарттарын жана программаларын адаптациялоо (зарыл болсо).

2) Башталгыч баскычта өтүү (2026-2027-окуу жылы)

2026-2027-окуу жылынан баштап 1, 2 жана 3-класстарда жаңы стандарттар жана программалар боюнча окутууну баштоо, жыл сайын бирден класс кошуу. 6 жаштагы балдар биринчи класска барышат. 7 жаштагы балдар жаңыланган “Наристе” программасынын алкагында даярдыктан өткөндөн кийин 2-класска киришет. 1-класстын окуучулары 11 жылдык программа боюнча 3-класска өтүшөт.

- Башталгыч мектептер үчүн ишке ашырууга мониторинг жана менторинг жүргүзүү, стандарттарды, ОМКнын программаларын тактоо уюштурулду;
- Даярдоо иштери улантылууда, анын ичинде (1) билим берүүнүн орто жана жогорку баскычтары үчүн жаңы ОМКларды иштеп чыгуу жана адаптациялоо; (2) математика, физика, табигый-илимий тармак жана англис тили мугалимдерин кайра даярдоо; (3) орто жана жогорку мектеп мугалимдеринин калган предметтер боюнча квалификациясын жогорулатуу; (4) ОКБ жана ЖКБда башталгыч класстардын мугалимдерин даярдоо программаларын кайра карап чыгуу; (5) 3 жылдык циклге өтүүнүн узактыгын эске алуу менен жогорку класстар үчүн профилге чейинки жана профилдик компоненттердин концептуалдык жана уюштуруучулук көз карашын иштеп чыгуу; (6) орто жана жогорку баскычтар үчүн баалоо системасын иштеп чыгуу; (7) ченемдик камсыздоо; (8) ата-энелер жана мугалимдер үчүн маалыматтык колдоо.

3) Жогорку баскычта өтүү (2028-2029-окуу жылы)

Жаңыланган стандарттар жана программалар боюнча окутууну 2028-2029-окуу жылынан баштап 11-класста баштоо. Кийинки окуу жылында 11-класстын окуучулары 12-класска өтүп, 2029-2030-окуу жылында окуусун аякташат. Жыл сайын, 6 жылдын ичинде (2033-2034-окуу жылына чейин) бул схема боюнча 11-класстын окуучулары 12 жылдык окуу программасына өтүшөт. Ушул жылдардагы профилдик мектеп 2 жылга гана созулаарын эске алуу менен бул билим берүү уюмдарына профилдик окутууга ыңгайлашууга жана профилдик окутуу циклине (3 жыл) жеңил өтүүгө мүмкүндүк берет.

Төмөнкүлөр зарыл:

- Профилдик окутууну ишке ашыруу үчүн мектепти кесиптик жана кошумча билим берүү уюмдары менен координациялоону камсыз кылуу;
- Ишке ашырууга мониторинг жүргүзүүнү жана менторингди, стандарттарды, ОМК программаларын тактоону уюштуруу;
- Мугалимдерди кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу, ЖОЖдордо мугалимдерди даярдоонун жаңыланган программаларын кайра карап чыгуу жана ишке киргизүү боюнча иштерди улантуу;
- Жаңы программа боюнча 6-класста комплекстүү тестирилөөнүн форматын жана

- мазмунун даярдоо (2030/31-жылдарга карата)
- 9 жана 12-класстар үчүн ЖМАнын жаңы форматын жана куралдарды даярдоо.

Артыкчылыктар	Тобокелдиктер
<ul style="list-style-type: none"> • 12 жылдык программаны акырындык менен жана ырааттуу киргизүү • 5-7 жылдык узак мөөнөткө даярдануу боюнча уюштуруу жана финансылык жүктү бөлүштүрүү (2026-2031) • Ишке ашыруу этаптары ГПЦЮ жана Окуу Керемет (ЮСАИД) долбоорлорун финансылык, материалдык жана эксперттик колдоо менен жакшы шайкеш келтирилген • Башталгыч баскыч үчүн адаптацияланган жана жаңыланган ОМКнын бирдиктүү топтому киргизилет • Жаңыланган программаны жогорку баскычта киргизүүнүн кошумча этабы 12 жылдык билим берүү жөнүндө документти эртерээк алууга мүмкүндүк берет (2029-2030-окуу жылы) • 11 жылдык программа боюнча бүтүрүүчү 9-класстын окуучулары кошумча жүктү сезишпейт. • Түшүнүктүү жана логикалык өтүүлөр • Жаңы программаларды жана ОМКны этап-этабы менен адаптациялоого/иштеп чыгууга убакыт көбөйүүдө • Жеке жана эл аралык мектептердеги тажрыйбаны байкоо, талдоо жана кайра карап чыгууга убакыт бар (Кембридж программасынын негизинде 12 жылдык билим берүү) 	<ul style="list-style-type: none"> • МТОНун бардык эле инфраструктурасы башталгыч мектептин балдарынын тийиштүү санын кабыл алууга даяр эмес • Башталгыч класстардын даярдалган мугалимдеринин жетишсиздиги, анткени башталгыч мектептин узактыгы көбөйүүдө • 2 жылдын ичинде 3 жылдык программаны өздөштүрүүгө тийиш болгон жогорку класстын окуучуларына жүктөмдүн жогорулашы • 6 жылга жогорку баскыч үчүн 2 жылдык өтүү программасы талап кылынат. Башталгыч жана орто билим берүү системасы 2032/33-окуу жылында бүтүрүүчүлөрдүн контингентинин эки эсеге көбөйүшүнө даярдалышы керек

2-вариант. Билим берүүнүн бардык баскычтарында (башталгыч, орто жана жогорку) бир эле мезгилде өтүүнү баштоо

Туулган жылы	Класс	Окуу жылы													
		2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31	2031/32	2032/33	2033/34	2034/35	2035/36	2036/37
2021															
2020															
2019	4 года	-	1*	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	5 лет	0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
2017	0	1	2 с	3 с	5	6	7	8	9	10	11	12			
2016	1	2	3	5	6	7	8	9	10	11	12				
2015	2	3	5	6	7	8	9	10	11	12					
2014	3	4	5 с	6 с	8	9	10	11	12						
2013	4	5	6	8	9	10	11	12							
2012	5	6	8	9	10	11	12								
2011	6	7	8 с	9 с	11	12									
2010	7	8	9	11	12										
2009	8	9	10	11 с											
2008	9	10	11												
2007	10	11													
2006	11														

* - бардык 6 жаштагы балдар мектепке 1-класска барышат

2-вариант төмөнкүлөрдү камтыйт: 3 өтүү баштапкы баскычта 3-класстан – 5-класска; орто баскычта 3 өтүү 6-класстан - 8-класска, 2 өтүү 9-класстан - 11-класска. Өтүүлөр кызыл алкак менен белгиленген.

Жаңы ОМКлар менен камсыз кылуу

2025/26-окуу жылы - 3 жаңы адаптацияланган окуу китеби (математика, табият таануу, англис тили);

2026/2027-окуу жылы - 6 жаңы адаптацияланган окуу китеби (математика, табият таануу, англис тили);

2026/2027-окуу жылы - 3 жаңы адаптацияланган окуу китеби (математика, табият таануу, англис тили).

Улуттук контентти жаңылоо графиги - талкуулоо процессинде

<p>1. Даярдык этабы</p> <p>2024-ж. майы - 2025-ж. августу</p>	<p>Стандарттарды, программаларды, ОМКны жаңылоо. Мугалимдерди окутуу ж.б.</p> <p>Инфраструктураны даярдоо (имараттар, жабдуулар, компьютерлер ж.б.)</p>	
Киргизүү этаптары		
<p>Башталгыч баскычта өтүү</p> <p>2025/26 – 2030/31</p>	<p>Жаңы стандарттар жана программалар боюнча окутууну 2025-2026-окуу жылынан баштап 1, 2, 5-класстарда баштоо, жыл сайын бирден класс кошуу менен</p>	<p>Алты жашка толгон балдар (100%) окууну 12 жылдык мектептин 1-классынан башташат</p> <p>Мектепке чейинки даярдыкты МЧБУда жана мектептерде алган балдар окууну 12 жылдык мектепте 2-класста башташат</p> <p>11 жылдык программанын 3-классынын окуучулары 12 жылдык программанын 5-классына өтүшөт</p>
<p>Орто баскычта өтүү</p> <p>2025/26 – 2030/31</p>	<p>2025-2026-окуу жылынан баштап 8-класстарды жаңы стандарттар жана программалар боюнча окутууга киришүү, андан ары жыл сайын бирден класс кошуу менен</p>	<p>11 жылдык программанын 6-классынын окуучулары 12 жылдык программанын 8-классына өтүшөт</p>
<p>Жогорку баскычта өтүү</p> <p>2026/27 – 2027/28</p>	<p>2026-2027-окуу жылынан баштап 11-класстарды жаңы стандарттар жана программалар боюнча окутууну баштоо, андан ары бирден класс кошуу менен</p>	<p>11 жылдык программанын 9-классынын окуучулары 12 жылдык программанын 11-классына өтүшөт</p>

Артыкчылыктар	Тобокелдиктер
<ul style="list-style-type: none"> • 12 жылдык мектепти аяктагандыгы жөнүндө документти тез арада алууну камсыз кылат • Өтүү математика, табигый илимдер жана англис тили боюнча ОМКнын которуу жана адаптациялоо планы менен синхрондоштурулган 	<ul style="list-style-type: none"> • Окуучулардын контингенти көбөйүп жаткан башталгыч мектеп үчүн инфраструктураны жана материалдык-техникалык камсыздоону даярдоого убакыттын жоктугу • башталгыч класстардын жаңы мугалимдерин даярдоого жана иштеп жаткан мугалимдерди кайра даярдоого

	<p>убакыт жетишсиз. Башталгыч класстардын мугалимдерин 2 жолу окутууга туура келет - Сингапурдун жаңы окуу китептерин киргизүү үчүн жана улуттук контентти жаңылагандан кийин</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1-класс үчүн жаңы программа кийинки окуу жылына даяр эмес жана керектүү материалдар менен камсыздалган эмес. Ал колдонуудагы мектепке чейинки даярдоодон айырмаланат • баштапкыда ОМК жарым-жартылай киргизилет, мектепти реформалоонун негизи катары өзгөртүүлөрдүн бүтүндөй топтомун киргизүү зарыл; • орто баскычта жана жогорку мектепте сиз өткөөл программаларды түзүү керек - бул окуу китептерин жана жаңы мамилелерди жарым-жартылай киргизүүгө мүмкүндүк берет • өтүү реформанын ар түрдүү компоненттерин камсыз кылуу үчүн пландаштырылган ГПЦЮ жана ЮСАИДдин ресурстары менен синхрондоштурулган эмес • класс аркылуу өтүүнүн татаал схемасы - мектептеги билим берүүнүн үч баскычында тең мектеп директорлору жана завучтар үчүн олуттуу кыйынчылыктарды жаратат • реформалар процессине мектептин мугалимдеринин көпчүлүгү тартылат
--	--

6.2. 12 жылдык билим берүүгө өтүүнү камсыз кылуу ишинин негизги багыттары

Ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү. Кыргызстандын мектептеринин 12 жылдык билим берүүгө өтүшүн камсыз кылуу үчүн бир катар маанилүү документтерди карап чыгуу же кабыл алуу зарыл:

- КР “Билим берүү жөнүндө” мыйзамын (зарылчылык аныкталган учурда);
- Министрлер Кабинетинин токтомдорун, төмөнкү маселелерди кошуу менен:
  - 12 жылдык билим берүүгө өтүү моделин жана планын ченемдик бекемдөө,
  - окуучуларга билим берүүдө ваучерге өтүү,
  - мугалимдердин квалификациясын жогорулатууда ваучерге өтүү,
  - профилдик класстардын мугалимдерине эмгек акы төлөөнү жөнгө салуу,
  - каржылоону жана (алдын ала)кесиптик окутууга өтүүнүн түзүмүн жөнгө салуу,
  - бүтүрүүчүлөрдү көз карандысыз аттестациялоо, анын ичинде тил боюнча, билим берүүнүн ар бир баскычында ж. б.;
- Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигини төмөнкү маселелер боюнча буйруктарын:
  - 6 жаштан баштап балдарды мектепке кабыл алуу жана мектепке электрондук жазылуу порталына өзгөртүү киргизүү тартиби,
  - билим берүүнүн ар бир баскычында окуу процессин уюштуруу,
  - билим берүү жана башкаруу ишин уюштурууда мектептердин автономиясынын деңгээли,
  - окутуунун сапатын үзгүлтүксүз мониторингдөө ж.б.

Ар бир билим берүү уюмунун иштешинин ченемдик базасын түзүү үчүн алардын негизинде локалдуу ченемдик актылардын кабыл алынышын камсыз кылуу.

Методологиялык жана окуу-методикалык камсыздоо

- Эл аралык тажрыйбаны эске алуу менен кайра карап чыгуу жана 12 жылдык мектептин бардык баскычтары үчүн мамлекеттик стандарттарды жана программаларды кабыл алуу;
- Базистик окуу планынын жаңы моделин иштеп чыгуу, андагы дисциплиналарды тандоодо жана окутууда мектептин өз алдынчалыгынын, билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун деңгээлин жана формаларын аныктоо менен;
- Мектепке чейинки жана мектептик билим берүүнүн сапатын баалоо системасынын концепциясын жаңылоо жана кабыл алуу жана анын принциптерин мугалимдердин күнүмдүк практикасына киргизүү;
- Жаңы формациядагы мугалимдерди даярдоо үчүн дуалдык билим берүү принциптерин эске алуу менен Үзгүлтүксүз педагогикалык билим берүү концепциясын жана программасын иштеп чыгуу жана кабыл алуу;
- Көп тилдүү жана көп маданияттуу билим берүүнү киргизүү программасын иштеп чыгуу жана кабыл алуу;
- Чет өлкөлүк басмалар тарабынан берилген ОМКны Кыргыз Республикасынын керектөөлөрүнө ылайыкташтыруу жана аларды тиешелүү класстардын окуучуларынын 100% керектөөлөрүн камсыз кылуучу санда басып чыгаруу;
- Авторлорду даярдоо, калган предметтер боюнча ОМКны иштеп чыгуу жана басып чыгаруу;
- Мугалимдер үчүн билим берүү жана тарбиялоо процесстерин уюштуруу, классты башкаруу, ата-энелер менен иштөө ж. б. боюнча методикалык сунуштарды даярдоо.

Кадрларды даярдоо жана квалификацияны жогорулатуу.

- 12 жылдык билим берүүнү ишке ашыруу шарттарында педагогдорго керектөөлөрдүн

кыйла жогорулашын эске алуу менен педагогдорду даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу боюнча бир катар кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү чараларды көрүү зарыл:

- Окутууда интеграцияланган предметтерди, билингвалдык тилдүү (көп тилдүү) мамилени ишке ашыруу үчүн педагогикалык адистиктердин магистрлерин даярдоо боюнча жаңы билим берүү программаларын (практикалык магистратура – узактыгы 1,5-2 жыл) иштеп чыгуу;
- ЖОЖдордо жана колледждерде педагогдорду даярдоо программаларын 12 жылдык билим берүү программасындагы өзгөрүүлөрдү эске алуу менен кайра карап чыгуу;
- 5/6-7/8-класстарда “Табият таануу” интеграцияланган курсун окутуу үчүн табигый-илимий билим берүү тармагынын предметтеринин мугалимдерин РКЖККДИде “табият таануу мугалими” квалификациясын ыйгаруу менен кайра даярдоо (окуу мөөнөтү 1,5 жыл).
- 6 жаштагы балдар менен алардын өнүгүүсүнүн физиологиялык жана психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык иш алып барууну камсыз кылуу үчүн программаларды иштеп чыгуу жана “Наристе” программасын алып баруучу жана башталгыч мектепте иштеген мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу/ кайра даярдоо.

12 жылдык мектептик билим берүүнүн материалдык-техникалык базасын даярдоо

- 12 жылдык билим берүүнү ишке ашырууну камсыз кылуу үчүн жалпы билим берүүчү уюмдардын инфраструктурасын жана материалдык-техникалык базасын даярдоо зарыл:
  - Кыргыз Республикасынын ар бир району боюнча демографиялык тренддерди эске алуу менен мектептерди жана аларга курулмаларды куруу (башталгыч мектепти максатка ылайык келген жерлерде өзүнчө имараттарга бөлүү мүмкүн болуучу перспектива менен);
  - Окуу класстарын оңдоо, аларды заманбап эмеректер, компьютерлер, проекторлор, интерактивдүү доскалар жана башка зарыл техникалык каражаттар, ошондой эле биринчи кезекте 1-класстар үчүн дидактикалык материалдар менен жабдуу;
  - Атайын кабинеттерди жана лабораторияларды (физика, химия, биология, информатика, башталгыч мектеп) түзүү жана жабдуу;
  - Китепканаларды жана окуу залдарын Интернетке чыгууну камсыз кылуу менен жаңылоо;
  - Окуучуларды компьютерлер менен, ал эми мугалимдерди электрондук материалдардын жеткиликтүү болушу жана колдонуу үчүн планшеттер/ноутбуктар менен камсыз кылуу.

Ишке ашырууну маалыматтык коштоо

Коомдо 12 жылдык билим берүүгө өтүүгө жагымдуу мамилени түзүү жана бул процессти туруктуу коштоо үчүн төмөнкүлөр зарыл:

- 1) Маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыздоо:
  - Билим берүү жана илим министрлигинин сайтында бирдиктүү маалыматтык баракчаны же өзүнчө порталды түзүү, анда 12 жылдык билим берүү жөнүндө бардык зарыл маалыматтар, анын максаттары, милдеттери, артыкчылыктары, окуу пландарындагы жана программаларындагы өзгөрүүлөр, мугалимдерге коюлган талаптар ж.б. жайгаштырылууга тийиш.
  - Маалыматтык материалдарды: брошюраларды, баракчаларды, ММКда макалаларды, видеороликтерди жана башка материалдарды жарыялоо, алар ар

- кандай тилдерде жана форматтарда жеткиликтүү болушу керек.
- 12 жылдык билим берүү жана анын артыкчылыктары жөнүндө ар кандай кызыкчылыктар топтору: педагогдор, ата-энелер, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана башкалар үчүн маалыматтык кампанияларды (семинарларды, конференцияларды, мастер-класстарды ж.б.) өткөрүү.
  - 12 жылдык билим берүү жөнүндө маалыматты каалаган убакта жана каалаган жерден алып, өз пикирлерин жана сунуштарын калтыруу үчүн заманбап маалыматтык технологияларды: социалдык тармактарды, мобилдик тиркемелерди колдонуу.
- 2) Кайтарым байланышты камсыздоо:
- Туруктуу иштөөчү кайтарым байланыш каналдарын түзүү: “Түз байланыш”, адамдар 12 жылдык билим берүү жөнүндө суроолорун берип, сунуштарын айта алуу үчүн Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин сайтында электрондук почта.
  - 12 жылдык билим берүү боюнча адамдардын пикирин билүү жана алардын муктаждыктарын аныктоо үчүн сурамжылоолорду жана изилдөөлөрдү жүргүзүү.
  - 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүү жана аны маалыматтык коштоо процессин жакшыртуу үчүн кайтарым байланышка талдоо жүргүзүү жана натыйжаларын пайдалануу.
- 3) Бардык кызыкдар тараптарды тартуу:
- Ата-энелер чогулуштарынын, семинарлардын, консультациялардын жана башка форматтардын алкагында ата-энелер менен кызматташуу.
  - Семинарларды, тренингдерди жана башка иш-чараларды өткөрүү аркылуу 12 жылдык билим берүү шарттарында иштөө үчүн квалификациясын жогорулаткан/кайра даярдалган педагогдор менен кызматташуу.
  - 12 жылдык билим берүүнү илгерилетүү үчүн ар кандай деңгээлдеги мамлекеттик органдар, коомдук жана өкмөттүк эмес уюмдар менен кызматташуу.
- 4) 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүүнү маалыматтык коштоого мониторинг жүргүзүүнү жана баалоону камсыз кылуу
- 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүүнү маалыматтык коштоонун натыйжаларын баалоо.
  - 12 жылдык билим берүүнү ишке киргизүүнү маалыматтык коштоого мониторинг жүргүзүүнүн жана баалоонун негизинде түзөтүүлөрдү киргизүү.

Жогорку класстардын окуучуларын алдын ала кесиптик даярдоонун багыттарынын тизмесин иштеп чыгуу

- Тизмени бекитүү
- Алдын ала кесиптик даярдоо базасын түзүү □
- Сертификациялоо механизмдери
- Кошумча кесиптик билим берүүнү өздөштүрүү боюнча билим берүү программаларын мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөрдүн реестринде калькуляциялоо жана бекитүү.

7. Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүү концепциясын ишке киргизүүгө мониторинг жүргүзүү жана баалоо

12 жылдык билим берүү концепциясын ишке киргизүүгө системалуу мониторинг жүргүзүү көйгөйлөрдү жана ийгиликтүү тажрыйбаларды аныктоого жардам берет, бул концепцияны ишке киргизүү процессинин натыйжалуулугун баалоого жана (зарыл болсо) Концепцияны киргизүү боюнча иш-аракеттер планына түзөтүүлөрдү киргизүүгө мүмкүндүк

берет.

Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүү концепциясынын натыйжалуулугуна мониторинг жүргүзүү жана баалоо үчүн төмөнкүлөрдү баалоого мүмкүндүк берүүчү индикаторлорду колдонуу зарыл:

- **билим берүү кызматтарынын жеткиликтүүлүгү жана сапаты:**
  - билим алуу жеткиликтүү болгон балдардын пайызы;
  - мектептеги билим берүүнүн бардык баскычтарында балдардын когортасын сактоо;
  - билим берүү программаларынын дүйнөлүк стандарттарга ылайык келүүсү;
  - квалификациялуу педагогикалык кадрлар менен камсыз болуу;
  - заманбап жана окуучулардын адекваттуу керектөөлөрүнө шайкеш окуу жана материалдык-техникалык базанын болушу ж.б.
- **окуучулардын окуудагы жетишкендиктери:**
  - экзамендерди жана/же ЖРТны ийгиликтүү тапшырган бүтүрүүчүлөрдүн пайызы;
  - ар кандай предметтер боюнча орточо баллдар;
  - билим берүүнүн кийинки деңгээлине өткөн бүтүрүүчүлөрдүн саны;
- **эл аралык изилдөөлөргө катышуу:**
  - PISA, TIMMS ж.б. эл аралык изилдөөлөргө катышуу;
  - базалык жана андан жогору деңгээлдеги тапшырмаларды аткарган окуучулардын үлүшүн ырааттуу жогорулатуу;
  - эл аралык изилдөөлөргө катышуучу өлкөлөрдүн рейтингинде жогорулоо.
- **окуучулардын жана алардын ата-энелеринин канааттануу деңгээли:**
  - тандалма сурамжылоонун, фокус-топтордун, билим берүү процессине, окутуунун сапатына жана анын башка аспектилерине канааттануу деңгээлин баалоо үчүн анкеталоонун натыйжалары.
- **улуттук жана эл аралык мониторингдик изилдөөлөргө катышуунун натыйжалары:**
  - PISA, TIMMS ж.б. эл аралык изилдөөлөргө катышуу;
  - Улуттук мониторингдик изилдөөлөрдү жүргүзүү □
  - базалык жана андан жогору деңгээлдеги тапшырмаларды аткарган окуучулардын үлүшүн ырааттуу жогорулатуу; эл аралык изилдөөлөргө катышуучу өлкөлөрдүн рейтингинде жогорулоо.

Концепцияны ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планында жана Кыргыз Республикасында билим берүүнүн сапатын баалоодо пландаштырылган натыйжаларга жетишүүгө байкоо жүргүзүү үчүн негиз болуп “Баалоо” улуттук программасынын алкагында үзгүлтүксүз баалоо жүргүзүү жана билим берүү секторуна туруктуу сереп жүргүзүү (мамлекеттик бюджеттен каржылоонун эсебинен) саналат.